

## "מעצור של המקלל והמקושש ומשפטים"

ספר ויקרא פרק כד

(י) וַיֵּצֵא בֶן אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית וְהוּא בֶן אִישׁ מִצְרִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּצֵא בְּמַחְנֶה בֶן הַיִּשְׂרָאֵלִית וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי (יא) וַיִּקָּב בֶּן הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת הָעָם וַיִּקְלָל וַיִּבְיֹאוּ אֹתוֹ אֶל מִשְׁחָה וְשָׁם אָמוּ נְשִׁלְמִית בַּת דְּבָרִי לְמִשְׁחָה דָּן:

תיאור רקע-המריבה:

רש"י על ויקרא פרק כד פסוק י

(י) וילא בן אשה ישראלית: מהיכן ילא ?

✳ רבי לוי אומר מעולמו ילא

✳ רבי זכריה אומר מפרשה שלמעלה ילא לגלג ואמר ביום השבת יערכנו דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום שמא פת כוננת של תשעה ימים בתמיה.

✳ ומחניהא אמרה מזית דינו של משה ילא מחוייב בא ליטע אהלו בתוך מחנה דן אמרו לו מה טיבך לכאן אמר להם מזני דן אני אמרו לו (במדבר ז) איש על דגלו באותות לבית אבותם כתיב נכנס לבית דינו של משה וילא מחוייב עמד וגדף

✳ בן איש מצרי – הוא המצרי שהרגו משה: בתוך בני ישראל-מלמד שנהגויר: וינאו במחנה-על עסקי המחנה: ואיש הישראלי-זה שכנגדו שמיחה בו מטע אהלו:

(יב) וַיִּנְיָחוּהוּ בַּמִּשְׁמָר לְפָרֶשׁ לָהֶם עַל פִּי יְדֻד: (יג) וַיְדַבֵּר יְדֻד אֶל מִשְׁחָה לֵּאמֹר: (יד) הוּצֵא אֶת הַקֶּלֶל אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וְסָמְכוּ כָל הַשְּׂמָעִים אֶת יְדֵיהֶם עַל רִאשׁוֹ וְגָמּוּ אֹתוֹ כָּל הַיָּדָה:

תגובת העם לשמע הקללה:

רש"י על ויקרא פרק כד פסוק יב

(יב) ויניחוהו – לבדו ! ולא הניחו מקושש עמו! שניהם היו בפרק אחד.

ויודעים היו שהמקושש במיתה שנאמר (שמות לא) מחלליה מות יומת אבל לא פורש להם באיזו מיתה לכך נאמר: כי לא פורש מה יעשה לו. אבל במקלל הוא אומר לפרוש להם שלא היו יודעים אם חייב מיתה אם לאו:

ורש"י זה מלא קושיות ברימון:

✳ מה הוקשה לו בתיבת "ויניחוהו" ? האם דאג רש"י

למצב הצפיפות בתא המעצר ...?

✳ כיצד מוכח מ"ויניחוהו" שזה "לבדו" ? [עיי' בעה"ט שציין ל"ויניחוהו מחוץ לעיר" בלוט או ויתנהו אל בית הסוהר" ביוסף].

✳ התלמיד טרם למד על ה"מקושש"!

✳ האמנם "שניהם היו באותו פרק" ? [הבה נבדוק]:

ספר במדבר פרק טו

(לב) וַיְהִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִקְשָׁשׁ עֲצִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת: (לג) וַיִּקְרִיבוּ אֹתוֹ הַמִּצְאִים אֹתוֹ מִקְשָׁשׁ עֲצִים אֶל מִשְׁחָה וְאֶל אֶהֱרֹן וְאֶל כָּל הָעֵדָה: (לד) וַיִּנְיָחוּ אֹתוֹ בַּמִּשְׁמָר כִּי לֹא פָרַשׁ מֶה יַעֲשֶׂה לוֹ:

רש"י על במדבר פרק טו פסוק לב

(לז) ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו של ישראל דבר הכתוב שלא שמרו אלא שבת ראשונה ובשניה בא זה וחללה:

✳ "שבת-ראשונה" ממת?

כשבאו ממצרים ל"מדבר" ונצטוו על השבת ב"מרה" !

[כלומר מעשה-ה"מקושש" היה באייר שנה ראשונה]

ומתי אירע מעשה-ה"מקלל"?

[מאחר ודחוהו מליטע אהלו על סמך הפסוק "באותות לבית אבותם" – שנאמר בתחילת במדבר רק באייר שנה

שניה !]

✳ הלזה ייקרא: "בפרק אחד" ?

✳ האמנם בעת מעצר המקלל [שנה שניה] – היה עדיין המקושש יושב במעצר [משנה שעברה] – כזה "עיניו-הדין" ? ...!

✳ אם המקושש קודם למקלל – מדוע אומר רש"י "ולא הניחו מקושש עמו" ולא "ולא הניחוהו עם המקושש" [שכבר אסור] ?

✳ והעיקר: אם אמנם המקושש היה באייר שנה ראשונה – מדוע נזכרה התורה לספר עליו בפר' שלח, אחר סיפור המרגלים שהיה באב שנה שניה?!

## והביאור בכל זה:

✳ מה שהציק לרש"י: מי היו אלו ש"הניחוהו" למקושש במשמר ? ובאיזו סמכות עצרוהו ?

ותשובתו: [ראה תיב"ע בתיבת "במשמר" פה ושם]

לא היה זה "בית-המעצר" הרשמי של בית-דין !

אלא הניחוהו "לבדו" [לא עם שאר אסירי בית-דין]

✳ והטעם: לא היה למשה בסיס-הלכתי לעוצרו

וכדי להוכיח זאת עורך רש"י הקבלה למעשה המקושש [שם היה בסיס-הלכתי למעצרו] ...!

והמסקנא: כאן עצרוהו "השומעים" מתוך "קנאות" ...!

✳ ומעתה נחזור לבירור עיתוי מעשה המקושש:

## א"א לומר "שבת-שניה" אחרי "מרה":

כי לפני מ"ת לא היה עדיין גדר "ציווי" ובודאי לא גדר "חיוב-מיתה" – אלא כדפירש"י:

שם שם לו – צמרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם שבת ופרה הדומה ודינין:

## א"א לומר "שבת-שניה" אחרי מתן-תורה:

כיצד הקריבוהו לפני משה ? והלא היה בהר?!

ומדפירש"י שידועים היו שהמקושש במיתה מהפסוק: "מחלליה מות יומת" – שנאמר רק לאחר כפרת חטא העגל ... א"כ אין זו "שבת-שניה" להיותם "במדבר" – כי כמה וכמה שבחות כבר שמרו! ...

## אלא על כרחנו המקושש היה ב"שנה שניה"

שהרי התיבות "ויהיו בני ישראל במדבר" מיותרות לחלוטין

[ראה במדבר י, יא, יב, טז, יג, ג. – מיקומם ידוע]

אלא כוונת הכתוב:

[כאשר] "ויהיו בני ישראל" [סופית] במדבר

לאחר שנגזרה גזירת-המרגלים

"שבת ראשונה" שבתקופה החדשה "שמרו" וב"שניה" [של אותה תקופה] בא זה וחיללה

ומעתה: מי קדם למי ? המקושש או המקלל?

אילו קושיות דלעיל נפתרו על פי האמור?

עין יעקב על מסכת יבמות אות (כא)  
...אמרו, שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכלן מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה...

[והיה זה מפסח עד עצרת ונקרא "בפרק אחד"]

מקלל – לא יאחר מכ' אייר שנה שניה [המחנות]  
מקושש – באב שנה שניה מרחק כמה חדשים בלבד

ברם, נותרה השאלה הגדולה:

הייתכן "עינוי-הדין" למקלל במשך שלשה חדשים?

## ועל כרחנו המקלל היה גם הוא בסוף חודש אב אחרי חטא המרגלים

מדוע א"כ נזכר "בן הישראלי" [המקלל] לתבוע שילובו במחנה דן רק עתה יותר משלשה חדשים אחר הקמת-המחנות ונסיעתו ? מה הניעו דווקא עכשיו?

רמב"ן על ויקרא פרק כד פסוק י'  
ומה שאמר בת"כ (פרשה יד א) בתוך בני ישראל, מלמד שנתגייר, אינו שייצטרך בגירות, ... אבל נתכוונו לומר שהלך אחרי אמו ונדבק בישראל וזה טעם "בתוך בני ישראל", שהיה עמדם ולא רצה ללכת אחרי אביו להיות מצרי ...

מ"ם הודגש: "בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי" ומדוע רק עתה החלים "ויצא"..."בתוך בני ישראל"

תרגום יונתן על ויקרא פרק כד פסוק י'  
גברא חייבא מרוד באלהא שמיא נפק ממצרים בר גברא מצראה... [ולפתע "חזר בתשובה" ?...]

ⓧ

## ויובן בהקדם סדר-האירועים באותה תקופה:

יעיין מיד אחר מעשה-המעפילים ועונשם  
נאמרו להם שלשה-פרשיות:

"נסכים" – "חלה" וחומר "עבודה זרה:

ספר במדבר פרק טו [פרשת הנסכים]  
(א) וידבר ידוד אל משה לאמר: (ב) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל ארץ מושבתיכם אשר אני נתן לכם:.....(ג) כל האזרח יעשה ככה

את אלה להקריב אשה ריח ניחח לידוד: (יד) וכי יגור אתכם גר או אשר בתוככם לדתיכם ועשה אשה ריח ניחח לידוד כאשר תעשו כו יעשה: (טו) הקהל חקה אחת לכם ולגר הגר חקת עולם לדתיכם ככם כגר יהיה לפני ידוד: (טז) תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם ולגר הגר אתכם:

[פרשת חלה]

(יז) וידבר ידוד אל משה לאמר: (יח) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם בראכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה:....

[פרשת עבודה זרה]

(כב) וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה אשר דבר ידוד אל משה: (כג) ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל העם בשגגה:.....  
(כט) האזרח בבני ישראל ולגר הגר בתוכם תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה: (ל) והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר את ידוד הוא מגדף ונקרתה הנפש ההוא מקרב עמה:

שבע פעמים חזר הכתוב על "שיויון הגר לאזרח"

ומיד לאחר מכן פרשת "המקושש"

באיזה תאריך נאמרו שלשת פרשיות אלו?

ומה היתה השפעת תוכנם על התנהגות המקלל?

מהי המסקנא-המאכזבת שנגרמה אצל בני ישראל?

תנא דבי אליהו רבה פרק כט

ויכום ויכתום עד החרמה מיד חזרו וישבו באבל כבראשונה שנאמר (שם) ויתאבלו העם מאד. מכאן אמרו כל המנודה יום אחד מלמטה ... אין לו היתר מלמעלה עד שבעה ימים ... לכך נאמר ויתאבלו העם מאד.

באותה שעה אמר הקב"ה למשה לך ומרצה את אותן העניים שכבר יצא לבם מעליהם אמר משה לפניו רבש"ע במה ארצה אותם אמר ליה הקב"ה למשה לך ומרצה אותם בדברי תורה שנאמר (שם טו) ואמרת אליהם כי תבאו אל ארץ מושבותיכם וגו' ועשיתם אשה לה' עולה או זבח וגו'.

באותה שעה היתה מריבה גדולה בין ישראל לגרים אמר לו הקב"ה למשה למה עשו מריבה אלו עם אלו אמר משה לפניו רבש"ע אתה יודע אמר לו הקב"ה למשה ולא

כך אמרתי לך (שם) וכי יגור אתכם גר וגו' הקהל חקה אחת לכם ולגר הגר וגו' ככם כגר יהיה לפני ה' וגו'.

**אחר עשומע "בן הישראלית" :** השוואת הגר והאזרח שנחתחדש לדור השני הנכנסים לארץ – עלה בדעתו "להתגייר" לא במשמעות הפיכתו ליהודי – אלא להזדהות כיהודי כדי שייכלל בין יורשי-הארץ ותהיה לו נחלה בארץ

ע"ד שפירש רש"י על במדבר פרק י פסוק לא אל נא תעזב – אין נא חלל לשון בקשה שלא יאמרו לא נתגייר יתרו מחצה סבור היה שיש לגרים חלק בארץ עכשיו שראו שאין להם חלק הניחם והלך לו

☒ מעתה תובן פתיחת רש"י: "מעולמו יצא" "מעולמו המצרי" הקודם ל"תוך בני ישראל"

ספר במדבר פרק יג  
(כא) וַיַּעֲלוּ וַיִּתְּרוּ אֶת הָאָרֶץ מִדְּבַר צֵן עַד רְחֹב לְבָא חֲמַת: (כה) וַיָּשָׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם:

פרק יד  
(א) וַתֵּשֶׂא כָל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם בְּלֵילָה הַהוּא:

(לט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּאֲבְלוּ הָעָם מֵאֵד: (מ) וַיַּעֲבֹד בַּבֶּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל רֹאשׁ הָהָר לֵאמֹר הִנֵּנוּ וְעַלֵּינוּ אֵל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה כִּי חָטֵאנוּ:

(מד) וַיַּעֲפֹלוּ לַעֲלוֹת אֶל רֹאשׁ הָהָר וְאֶרֶן בְּרִית יְהוָה וּמֹשֶׁה לֹא מָשָׁה מִקֶּרֶב הַמִּחֲנֶה: (מה) וַיֵּרָד הָעֶמְלָקִי וְהַקְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּהָר הַהוּא וַיִּכְחָסוּם עַד הַחֲרָמָה:

רמב"ן על במדבר פרק טו פסוק ב  
כי תבאו אל ארץ מושבותיכם אחר שהבטיח את הבנים שיבאו אל הארץ, השלים להם תורת הקרבנות שיקריבו נסכים בבואם לארץ ואולי היה זה עתה, לנחמם ולהבטיחם, כי היו נואשים לאמר, מי יודע מה יהיה לאורך ימים לסוף ארבעים שנה, ואם יחטאו גם הבנים, ולכן ראה הקב"ה לנחמם, כי בצוותו אותם במצות הארץ הבטיחם שגלוי לפניו שיבאו ויירשו אותה:

**אבל שום רמז לסליחה או לביטול גזירת כליון דור המדבר**

**טבלה סופית של סדר המאורעות**

תאריך	האירוע שהתרחש
כט סיון	יציאת המרגלים יום רביעי
ח' אב	חזרת המרגלים ודיווחם המייאש יום ראשון
ט אב	"ויעפילו"...ויכוס ויכתום עד חרמה" יום שני
יד אב	"שבת-ראשונה" בתקופה החדשה
ט-טז אב	שבעת ימי האבל על הרוגי המעפילים שבעת ימי הנידוי כנזופי-השכינה <b>לא דיבר עמהם שום פרשה</b>
טז אב	נאמרו ג' הפרשיות: נסכים, חלה וע"ז [שם הושוו הגר והאזרח] יום שני
יט אב	בא המקלל לבי"ד משה [ימי ב' וה'] לדרוש להכלל בשבט דן ויהיה לו חלק בארץ [כגר כאזרח] וכשסורב: "ויקוב את השם ויקלל" ויניחוהו במשמר יום חמישי
כ אב	למחרת נאמר לו: הוצא את המקלל [אבל "בלי אלימות" נגד זרים] יום שישי <b>לגלג על לחם-הפנים</b>
כא אב	"שבת שניה" בה נתייאשו מהמצוות וצלפחד-המקושש חיללה לשם שמים "ולא הניחו המקושש [שאחריו] עמו"
כב אב	יום ראשון נרגמו שניהם – ללא עינוי הדין !

רמב"ם יד החזקה - הלכות סנהדרין פרק יא  
....דיני ממונות גומרין בו ביום בין לזכות בין לחובה דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה: (ב) לפיכך אין דנין דיני נפשות **לא ערב שבת** ולא ערב יום טוב שמא יתחייב ואי אפשר להורגו למחר ואסור לענות את דינו ולהניחו אחר השבת אלא אוסרין אותו עד אחד בשבת ומתחילין בדינו:

**שבת ראשונה עדיין שמרו ולא "הפגינו" ביטול הברית ההדדית בתקווה שלאחר ה"שבעה" תבוא הסליחה**

☒

**אך משלא באה הסליחה נוצרה אורה של "הפרה-הדדית" של הברית וחשבו לפרוק את מחוייבות המצוות**

**שבת שניה – בא זה וחיללה להפגין שהברית האלוקית ועונשיה תקפים**

תוספות בבא בתרא דף קיט/ב  
נראה לרשב"א דסבר לה כמ"ד צלפחד היינו מקושש ומעשה המקושש היה בתחלת ארבעים מיד אחר מעשה מרגלים דאמר במדרש דלשם שמים נתכוין.  
שהיו אומרים ישראל כיון שנגזר עליהן שלא ליכנס לארץ ממעשה מרגלים שוב אין מחוייבין במצות עמד וחילל שבת כדי שיהרג ויראו אחרים ....

**המקלל**  
רשע ש"מתגייר" בשביל הטבות חומריות וכשנשללו ממנו – עמד וגידף  
**המקושש**  
צדיק שעובר "עבירה לשמה" להציל ישראל ממטות